

Vztah attachmentu, úzkosti a úzkostnosti u adolescentů

Teoretické ukotvení

Teorie attachmentu neboli teorie citové vazby patří mezi známé koncepty vývojové psychologie. Dítě je již od narození součástí rodinných interakcí, přičemž dle Bowlbyho (2012) mají tyto interakce zásadní vliv na zdravý vývoj člověka. Zvláště důležité je utváření citového pouta k pečující osobě v raném věku dítěte, přičemž kvalita přilnutí má podle Loeba et al. (2021) zásadní vliv na pozdější vztahování se k lidem, vývoj osobnosti a dle Johnsona (2019) také na psychické zdraví. Základem pro utváření vazby je pocíťovaná jistota dítěte, že pečující osoba bude dostupná, když ji bude potřebovat (Bowlby, 2012). Známým modelem attachmentu je čtyřdimenzionální model podle Bartholomew a Horowitz (1991). V této výzkumné analýze však pracuji pouze s dělením na jistou a nejistou citovou vazbu. Jistá citová vazba slouží jako protektivní faktor psychického zdraví. Naopak nejistá citová vazba představuje riziko vzniku psychopatologie, kdy se může pojít s depresí, úzkostí, poruchami osobnosti a dalšími psychickými obtížemi (Ein-Dor & Doron, 2015).

Tato výzkumná studie se zabývá také úzkostností, kterou lze podle Vágnerové (2004) charakterizovat jako trvalý rys osobnosti, který se vyznačuje zvýšenou pohotovostí cítit nejistotu a úzkostně reagovat. Úzkost je naopak dle Spielberga (1972) přechodný emoční stav charakterizovaný pocity obavy, napětí a zvýšenou aktivitou autonomního nervového systému.

V této výzkumné studii byla testována hypotéza o vztahu mezi attachmentem, úzkostností a úzkostí u adolescentů. Data byla získána prostřednictvím online sběru dat. Výzkumný soubor tvořilo 200 respondentů ve věku 15-19 let. Hypotéza byla ověřována pomocí logistické regrese, která slouží pro modelování vztahu mezi binární závislou proměnnou a nezávislými proměnnými. Analýza byla použita s pomocí Waldovy statistiky.

Jako závislou proměnnou jsem zvolila typ citové vazby, v tomto případě jsem identifikovala jistou citovou vazbu a nejistou citovou vazbu. Jako regresory jsem použila pohlaví respondenta, aktuálně prožívanou úzkost a stavovou úzkostnost.

Závislá proměnná:

- Typ citové vazby měřený podle výzkumného nástroje ECR (Experiences in Close Relationships Scale), který se vyskytuje u daného člověka. Česká adaptace metody pochází od autorů

Lečbycha a Pospíšilíkové (2012). Číslem 0 jsem kódovala jistou citovou vazbu a číslem 1 jsem kódovala nejistou citovou vazbu.

Regresory:

- Pohlaví respondenta.
- Míra aktuálně prožívané úzkosti (X1) měřená pomocí výzkumného nástroje STAI (The State-Trait Anxiety Inventory) (Spielberger et al., 1970).
- Míra rysové úzkostnosti (X2) měřená pomocí výzkumného nástroje STAI (The State-Trait Anxiety Inventory) (Spielberger et al., 1970).

Následně byla provedena logistická regrese s binomickým rozdělením a funkcí logit. Výsledky ukázaly, že rysová úzkostnost (X2) je statisticky významný prediktor citové vazby. Výsledky jsou znázorněny v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1: Testy statistické významnosti kvadratického vztahu

Model	Regresní koeficient	Testová statistika	P hodnota
Úzkostnost (X2)	-0,112	12,351	0,000
Úzkost (X1)	-0,007	0,049	0,825
Pohlaví	0,151	0,074	0,786

Aktuálně prožívaná úzkost (X1) a pohlaví nebyly statisticky významné. Odhady regresních koeficientů ukazují, že se zvyšující se hodnotou úzkostnosti (X2) klesá pravděpodobnost jisté citové vazby. Tento vztah je jako jediný statisticky významný ($p < 0,05$). Každé zvýšení úrovně úzkostnosti (rysově) o jednotku je spojeno s průměrným poklesem pravděpodobnosti jisté citové vazby o 11,2 %. Celkově lze tedy říci, že úzkostnost jako rys osobnosti je v tomto modelu nejvýznamnější prediktor nejisté citové vazby.

Výsledky podporují hypotézu o vztahu mezi úzkostností a nejistou citovou vazbou u adolescentů.

Literatura

Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226–244. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>

Bowlby, J. (2012). *Odloučení*. Portál.

Ein-Dor, T., & Doron, G. (2015). Psychopathology and attachment. In J. Simpson & S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and research: New directions and emerging themes* (s. 346-373). The Guilford Press.

Johnson, S. M. (2019). *Attachment Theory in Practice: Emotionally Focused Therapy (EFT) with Individuals, Couples, and Families*. Guilford.

Lečbych, M., & Pospíšilíková, K. (2012). Česká verze škály Experiences in Close Relationships (ECR): Pilotní studie posouzení vztahové vazby v dospělosti. *E-psychologie*, 6(3), 1-11.

Loeb, E. L., Stern, J. A., Costello, M. A., & Allen, J. P. (2021). With(out) a little help from my friends: Insecure attachment in adolescence, support-seeking, and adult negativity and hostility. *Attachment & Human Development*, 23(5), 624–642. <https://doi.org/10.1080/14616734.2020.1821722>

Spielberger, C. D., Gorsuch, R. L., & Lushene, R. E. (1970). *STAI Manual for the State-trait Anxiety Inventory („Self-evaluation Questionnaire“)*. Consulting Psychologists Press.

Spielberger, C. D. (Eds.). (1972). *Anxiety. Current Trends in Theory and Research*. Academic Press.